EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Agentura pro sociální začleňování

Vstupní analýza vzdělávání města Němčice nad Hanou

Zpracovali: Adam Staveník, Zuzana Hájková

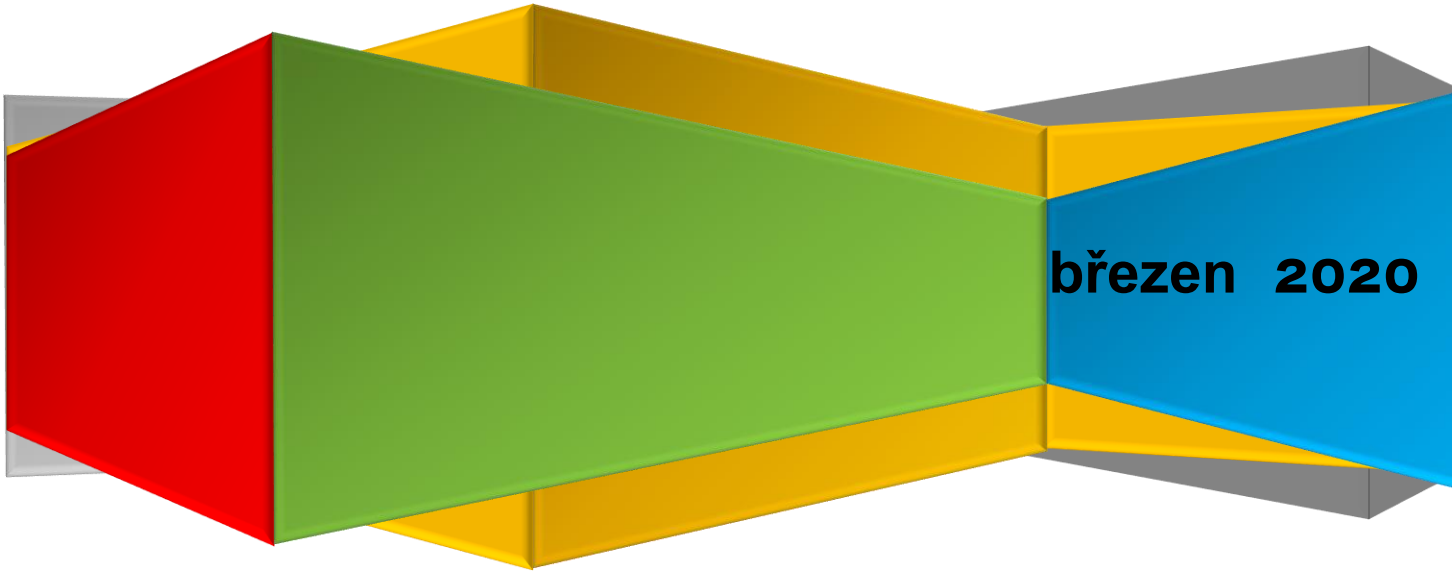

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Obsah

Seznam použitých zkratek a vysvětlivky některých (místně) specifických pojmů 3
1. Úvod a cíle vstupní analýzy 4
2. Metodologie 4
3. Základní pojmy 4
3.1 Sociální vyloučení 4
3.2 Školská legislativa 5
4. Analytická část 6
4.1. Základní údaje o obci 6
Vývoj počtu obyvatel a věková struktura 6
Charakteristika obce s ohledem na sociální vyloučení 9
4.2.1 Předškolní vzdělávání 10
4.2.2 Základní školy 12
4.3. Volnočasové aktivity 14
4.4. Sociální služby a další aktéři 15
5. Závěr 16
6. Zdroje 18

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Seznam použitých zkratek a vysvětlivky některých (místně) specifických pojmů

ASZ - Agentura pro sociální začleňování
ČSÚ - Český statistický úřad
ČŠI - Česká školní inspekce
CDM - Centrum dětí a mládeže
IKV - inkluzivní a kvalitní vzdělávání
KPSVL - koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LMP - lehké mentální postižení
MPI - Místní plán inkluze
MŠ, SŠ, ZŠ - mateřská škola, střední škola, základní škola
MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MÚ – Městský úřad
NNO – nevládní nezisková organizace
NZDM - nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OSPOD – Odbor sociálně právní ochrany dětí
OPZ - Operační program Zaměstnanost
ORP - Obec s rozšířenou působností
PO – podpůrné opatření
PPP - Pedagogicko-psychologická poradna
SLDB - Sčítání lidu, domů a bytů
SPSZ - Strategický plán sociálního začleňování
SVL - sociálně vyloučená lokalita/lokality
SVP - speciální vzdělávací potřeby

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

1. Úvod a cíle vstupní analýzy

Tato vstupní analýza vznikla v rámci Individuálního projektu systémového **Inkluzivního a kvalitního vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami[1] (IKV). Jejím hlavním cílem je popsat stav, strukturu a kapacity místní vzdělávací sítě, dále pak postoje ke vzdělávání a domnělé či faktické bariéry v přístupu ke vzdělávání na straně cílových skupin projektu**. **Hlavní cílovou skupinou jsou:**

- Zaměstnanci veřejné správy a zřizovatelů škol působící ve vzdělávací politice
- Vedoucí pracovníci škol a školských zařízení, pedagogičtí pracovníci
- Pracovníci a dobrovolníci v organizacích působících v oblasti vzdělávání nebo asistenčních služeb a v oblasti zájmového a neformálního vzdělávání dětí a mládeže
- Rodiče dětí a žáků
- Děti a žáci

Analýza představuje prvotní dokument mapující situaci ve vzdělávání ve městě Němčice nad Hanou. Na základě dat v ní obsažených pak můžou svoji činnost rozvíjet lokální konzultanti, metodici a konzultanti inkluzivního vzdělávání pro danou obec, kterým slouží také jako podklad k vytvoření Místního plánu inkluze ve vzdělávání (MPI).

2. Metodologie

Vstupní analýza byla zpracována formou desk research, tedy výhradně analýzou sekundárních dat. Hlavním podkladem pro její zpracování byla data z výkaznictví, zprávy české školní inspekce a výroční zprávy jednotlivých škol za školní rok 2017/2018, případně i za rok 2018/2019, dle jejich dostupnosti. Jedná se o čistě deskriptivní sondu do místní vzdělávací sítě.

3. Základní pojmy

3.1 Sociální vyloučení

Analýza vychází z definice **sociálního vyloučení**, jak je uvedena v *Příručce pro sociální integraci*: „sociálně vyloučení jsou ti občané, kteří mají ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučeni ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Základní charakteristikou propadu na sociální dno je nahromadění důvodů, které vedou k životní krizi (ztráta zaměstnání, platební neschopnost, problémy s bydlením, problémy dětí ve škole, nemoc atd.)“ (Švec, 2009, s. 7). Mezi obvyklé ukazatele řadíme dlouhodobou nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízkou kvalitu a nejistotu v bydlení, ztížený nebo nemotivovaný přístup ke vzdělávání, vysokou míru zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a zvýšenou míru migrace. Jednotlivé ukazatele sami o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti, více viz http://www.socialni-zaclenovani.cz/co-je-socialni-vylouceni.

[1] Registrační číslo projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586, OP VVV.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

3.2 Školská legislativa

V této analýze hovoříme o vzdělávání ve školách, které se odehrává dle školního kurikula, je považováno za povinné a je legislativně ukotveno ve sbírce zákonů. Hlavní zákony a vyhlášky, které se týkají školního vzdělávání a souvisí se společným (inkluzivním) vzděláváním uvádíme níže:

- Zákon č. 178/2016 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb. („školský zákon"),
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, znění platné od 12. 1. 2016.
- Vyhláška 270/2017 Sb., kterou se mění Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
- Vyhláška č.197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novelizující vyhlášku č. 72/2005 Sb.).

Dle výše uvedené platné legislativy probíhá v ČR školní vzdělávání v těchto druzích škol: mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky.

V kontextu projektu IKV je pro nás relevantní průběh vzdělávání v mateřských školách, základních školách a středních školách, souhrnně budeme používat termín „škola". Dle legislativy je v ČR školní docházka povinná 9 let a od školního roku 2017/2018 je navíc povinný jeden rok předškolní přípravy od září následujícího po dosažení věku pěti let.

Podrobněji o školské legislativě vztahující se ke společnému (inkluzivnímu) vzdělávání lze nalézt na portálu MŠMT: http://www.msmt.cz/vzdelavani/spolecne-vzdelavani-1,http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami", reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

4. Analytická část

4.1. Základní údaje o obci

Město Němčice nad Hanou leží v Olomouckém kraji, v okrese Prostějov. Od krajského města Olomouc jsou Němčice nad Hanou vzdáleny přibližně 40 km. Město je členem dobrovolného svazku obcí Mikroregion Němčicko a místní akční skupiny Hanácký venkov.

Vývoj počtu obyvatel a věková struktura

Dle údajů Českého statistického úřadu žilo v Němčicích nad Hanou ke dni 31. 12. 2018 1999 obyvatel. Počet obyvatel je od roku 1993, kdy došlo k odpojení části obce (celkem 273 obyvatel) pod obec Hruška, dlouhodobě poměrně stabilní. Jak napovídá Graf 2, vývoj počtu obyvatel ve městě je ovlivňován především migračním přírůstkem, který dosáhl největších hodnot v letech 2007 a 2016, konkrétně +42, resp. +31 obyvatel. Z hlediska věkové struktury lze Němčice nad Hanou označit za stárnoucí město, kde je průměrný věk obyvatel mírně vyšší, než jaký je průměr v ČR (43 let oproti 42,3). Věková struktura je celkově vychýlena ve prospěch starších občanů města (viz Grafy 4 a 5), kdy počet obyvatel starších 64 let výrazně převyšuje počet obyvatel do 15 let (433 oproti 303). Do budoucna je možné očekávat úbytek obyvatel obce v důsledku stárnutí jejích obyvatel, na druhou stranu je možné, že tento úbytek vyváží nově příchozí obyvatelé, jejichž počty byly v posledních letech poměrně vysoké. Město zároveň připravuje k prodeji přibližně 50 pozemků k výstavbě nových rodinných domků na velké ploše po bývalém cukrovaru.

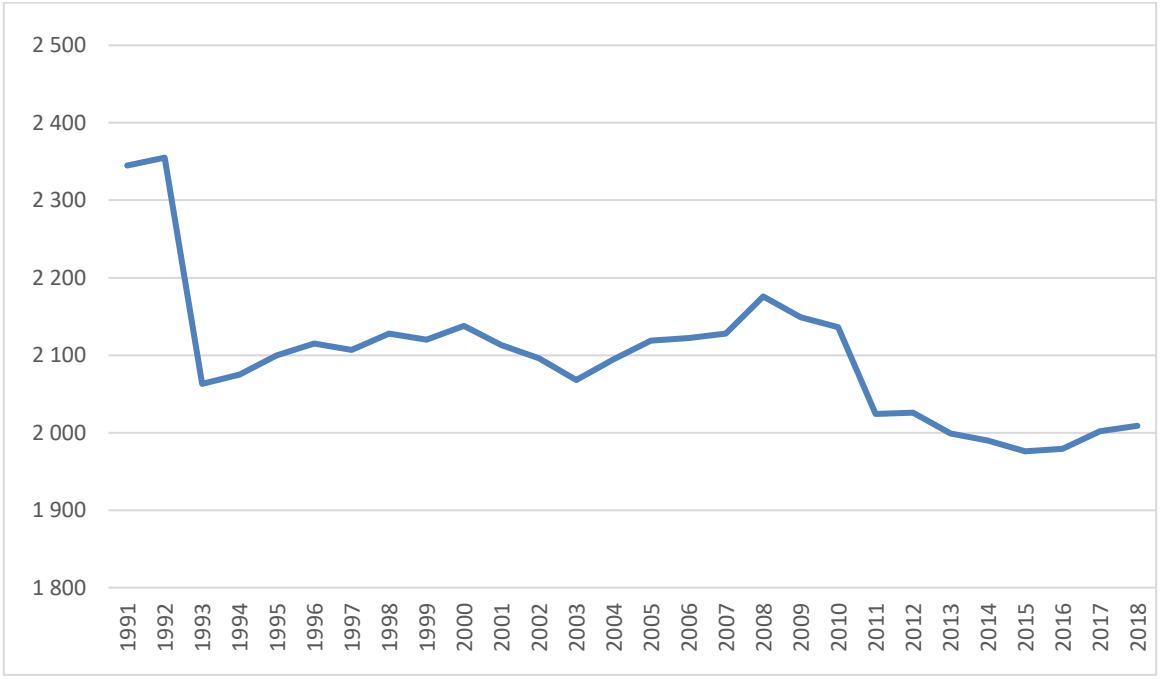

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v Němčicích nad Hanou v letech 1991–2018 (Zdroj: ČSÚ, 2019a)

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

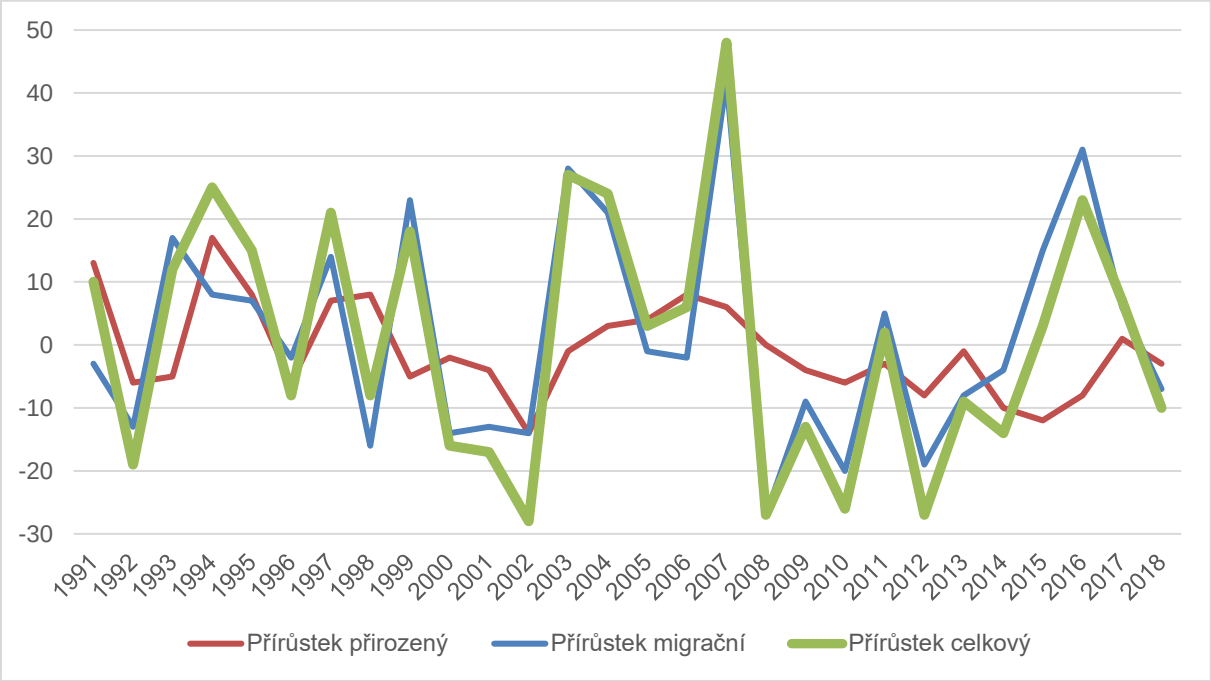

Graf 2: Vývoj přírůstků obyvatel v Němčicích nad Hanou v letech 1991–2018 (Zdroj: ČSÚ, 2019a)

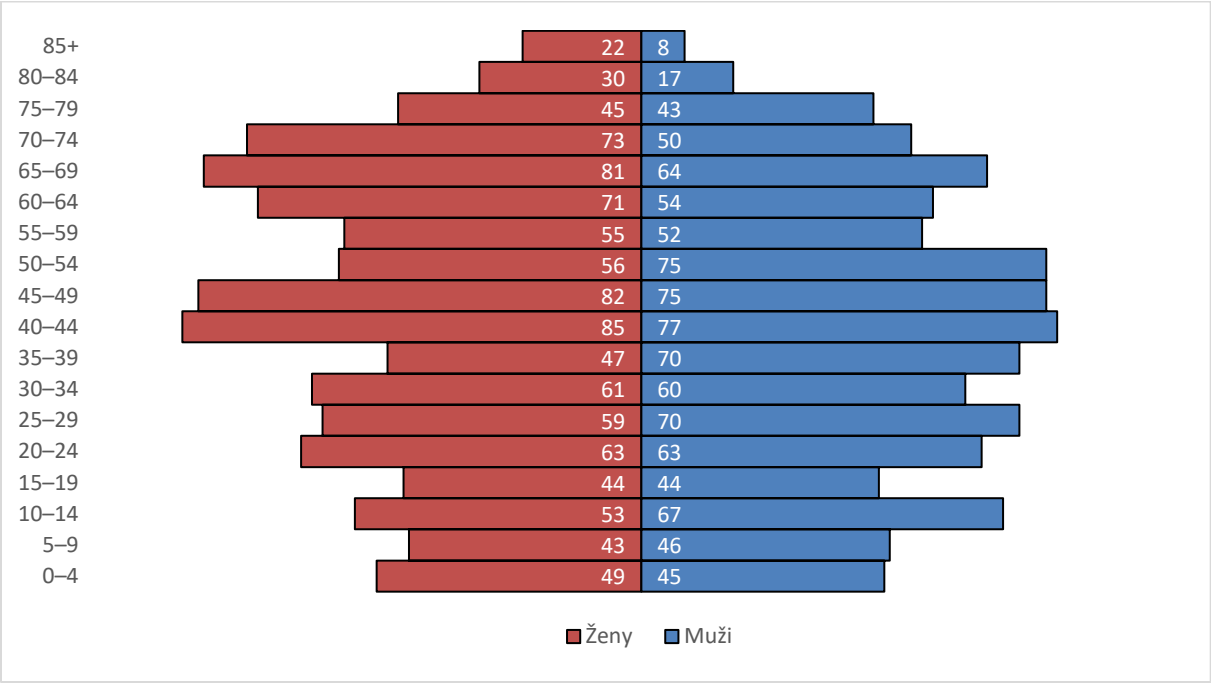

Graf 3: Věková struktura obyvatel Němčic nad Hanou k 31. 12. 2018 (Zdroj: ČSÚ, 2019b)

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

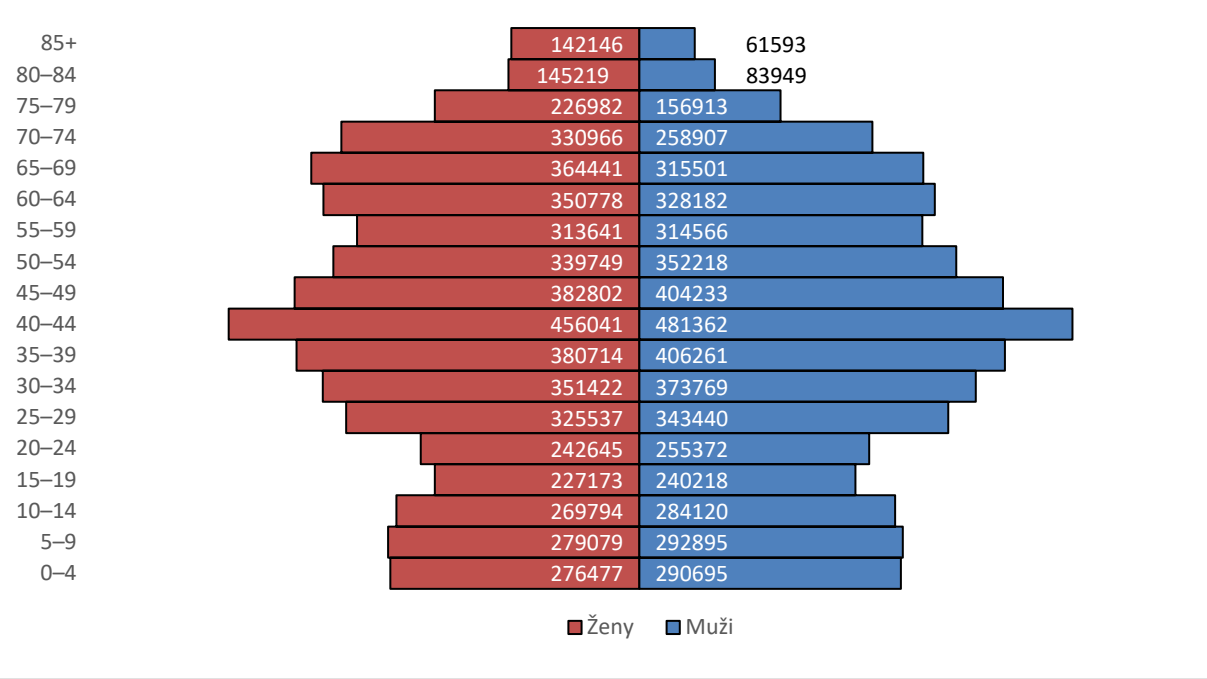

Graf 3: Věková struktura obyvatel ČR k 31. 12. 2018 (Zdroj: ČSÚ, 2019b)

Obyvatelstvo podle stupně vzdělání

Podle údajů ze Sčítání lidu, domů a bytů (dále jen „SLDB“) měli v roce 2011 v Němčicích nad Hanou největší procentuální zastoupení obyvatelé vyučení a se středním odborným vzděláním bez maturity (45 %). Obecně lze říci, že vzdělanost v Němčicích nad Hanou byla v roce 2011 spíše nižší než vzdělanost v prostějovském okrese, kam město spadá.

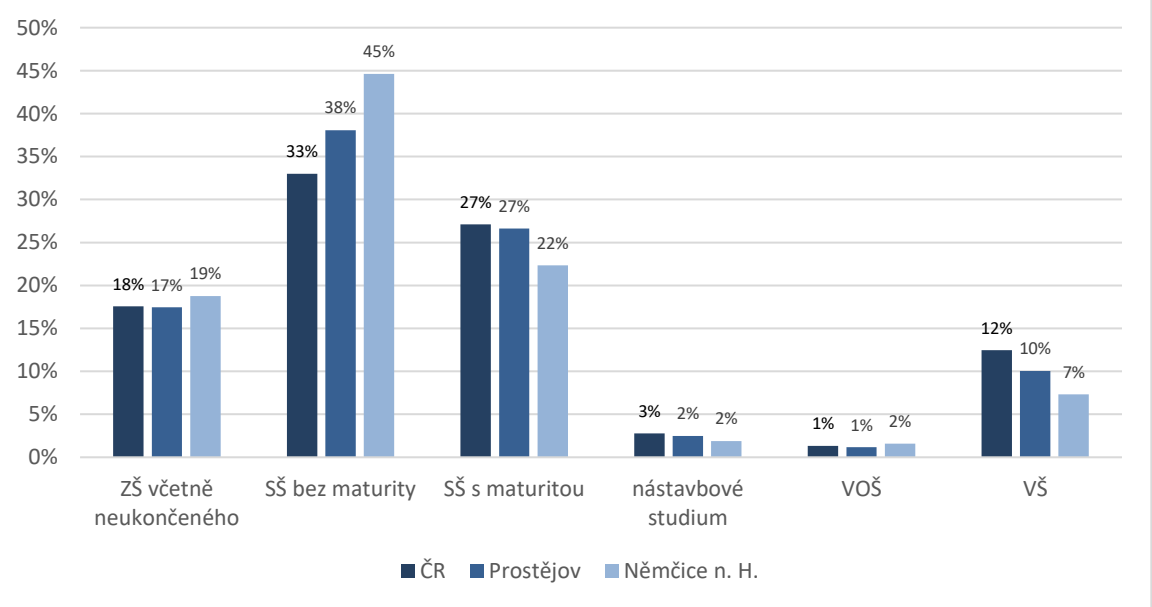

Graf 5: Vzdělanostní struktura obyvatelstva Němčic nad Hanou v krajském a celostátním srovnání (k roku 2011). (Zdroj: ČSÚ, SLDB 2011)

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Charakteristika obce s ohledem na sociální vyloučení

Z hlediska sociálního vyloučení nebyla v roce 2015 v Němčicích nad Hanou identifikována žádná sociálně vyloučená lokalita (Čada, 2015).

V posledních letech obec ale řeší spíše problematiku migrace sociálně vyloučených osob z jiných částí ČR a s tím spojenou častou proměnu a nestálost struktury místních obyvatel. Specifikem je migrační trend občanů ze Slovenské republiky, jež se projevuje spíše v menší míře, ale příchozí slovenští občané naplňují znaky sociálního vyloučení (ke koncentraci těchto rodin dochází především na ulici Havlíčkova). Přesná data o počtu rodin, kde působí sociálně – právní ochrana dětí, nejsou známa, ale podle kvalifikovaného odhadu zástupce základní školy se v současné chvíli jedná přibližně o 10 sociálně slabých rodin. (Město Němčice nad Hanou, 2019).

Dále dle údajů Exekutorské komory České republiky zprostředkovaných serverem mapaexekuci.cz počet osob v exekuci k 31. 12. 2017 činil ve městě 144, tedy 8,5 % všech obyvatel Němčic nad Hanou. Jedná se o mírně podprůměrný podíl osob v exekuci, kdy celostátní průměr dosahuje výše 9,7 %, nicméně spíše odpovídá situaci v Olomouckém kraji, kde byl ve sledovaném období podíl osob v exekuci 8,9 %. V oblasti zaměstnanosti bylo v Němčicích nad Hanou v prosinci 2018 evidováno 32 uchazečů o zaměstnání, tedy 2,5 % obyvatel ve věku mezi 15–64 lety, což je výrazně nižší podíl než 3,3 % v rámci celé ČR, resp. 3,6 % v Olomouckém kraji.

4.2 Struktura místní vzdělávací sítě

Město Němčice nad Hanou má vlastní mateřskou, základní i základní uměleckou školu. Ve městě sídlí také středisko volného času ORION. Ze sportovních spolků je ve městě zapsán fotbalový klub, TJ Sokol a TJ Stavební stroje.

Obrázek 1: Mapa škol v Němčicích nad Hanou (Zdroj: Google Maps, zpracování vlastní)

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

4.2.1 Předškolní vzdělávání

Mateřská škola v Němčicích nad Hanou sídlí ve středu obce, na Trávnické ulici a jejím zřizovatelem je Město Němčice nad Hanou. Ve školním roce 2018/2019 do ní docházelo celkem 80 dětí rozdělených do čtyř tříd, přičemž celková kapacita školy je 100 dětí. Ve školním roce 2018/2019 do školy nastoupilo 19 dětí. Škola přijímá děti od dvou let věku. Do školy ve sledovaném období docházelo pět dětí se speciálními vzdělávacími potřebami[2] (SVP, 6 % z celkového počtu), z toho tři děti se znevýhodněním souvisejícím s odlišným kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami dítěte (KŽV). Jak je patrné z grafu 7, počet diagnostikovaných dětí se SVP od roku 2017 klesá. Otázkou zůstává, zda tento pokles odpovídá realitě, nebo zda znevýhodněné děti zůstávají bez diagnózy a tedy bez možnosti podpůrných opatření.

Z celkových 80 dětí docházelo do školy 12 dvouletých dětí, 18 předškoláků a 3 děti, kterým byl udělen odklad povinné školní docházky. Škola je otevřena v pracovní dny od 6:00 do 16:30. Úplata za vzdělání činí 300 Kč měsíčně a stravné činí 38 Kč, resp. 40 Kč pro děti od sedmi let věku. Mateřská škola má k dispozici vlastní školní jídelnu a zahradu. Ve škole působí chůva pro dvouleté děti, školní asistent a 3 asistenti pedagoga.

V Žádosti o poskytnutí vzdálené dílčí podpory (Město Němčice nad Hanou, 2019, s. 6-7) město mezi problémy, se kterými se MŠ potýká, uvádí nepravidelnou docházku u sociálně znevýhodněných dětí a jejich nástup do MŠ až v posledním ročníku. Dále pak malý zájem o osvětu směřovanou k rodičům – rodiče nevyužívají konzultace s pedagogy, a nedostatečnou logopedickou péči ze strany rodičů.

Mezi další potřeby, které by město chtělo na MŠ naplňovat, patří:

- rozvíjení kvalifikace pedagogů v oblasti speciální pedagogiky,
- rozvíjení kompetencí pedagogů v oblasti komunikace s rodiči (nastavení doporučených postupů spolupráce s rodiči),
- osobnostní rozvoj pedagogů,
- logopedická prevence za účasti rodičů,
- speciálně pedagogická a psychologická péče,
- odborné konzultace v oblasti vzdělávání dětí se SVP – zejména ve spolupráci s dalšími institucemi,
- vzdělávání nadaných dětí – nastavení systému, didaktické pomůcky, rozvoj zájmových aktivit,
- aktivity zaměřené na úspěšné zvládnutí nástupu do ZŠ – předškolní skupiny, společné akce MŠ a ZŠ.

Školní vzdělávací program klade důraz na přizpůsobení pedagogického procesu individuálním vzdělávacím potřebám jednotlivých dětí, a to jak na podporu dětí nadaných, tak dětí se speciálními vzdělávacími potřebami nebo dětí před nástupem k povinné školní docházce a jejím odkladem. Intenzivní je spolupráce s místní základní školou, což usnadňuje dětem adaptaci na školní prostředí. Česká školní inspekce ve své zprávě pozitivně hodnotí spolupráci mateřské školy se školní logopedkou, která pravidelně dochází do MŠ. Při vzdělávání dětí s odkladem povinné školní docházky a dětí se speciálními vzdělávacími potřebami spolupracuje MŠ se školskými poradenskými zařízeními, konzultuje

[2] Údaje o žácích se SVP a o žácích podle převažujícího stupně podpůrných opatření jsou u všech škol převzaty z Výkazů o MŠ/ZŠ.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

další možnosti vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními a poskytuje poradenskou pomoc i kontakty na další odborníky. (Česká školní inspekce, 2019).

Tabulka 1: Struktura dětí na MŠ Němčice nad Hanou ve šk. roce 2018/2019 (Zdroj MŠMT, 2018b)

Kapacita	Dětí celkem	Běžné třídy	Speciální třídy	Nastoupilo	SVP	SVP KŽV[3]	Děti s PO
100	80	4	0	19	5	3	5

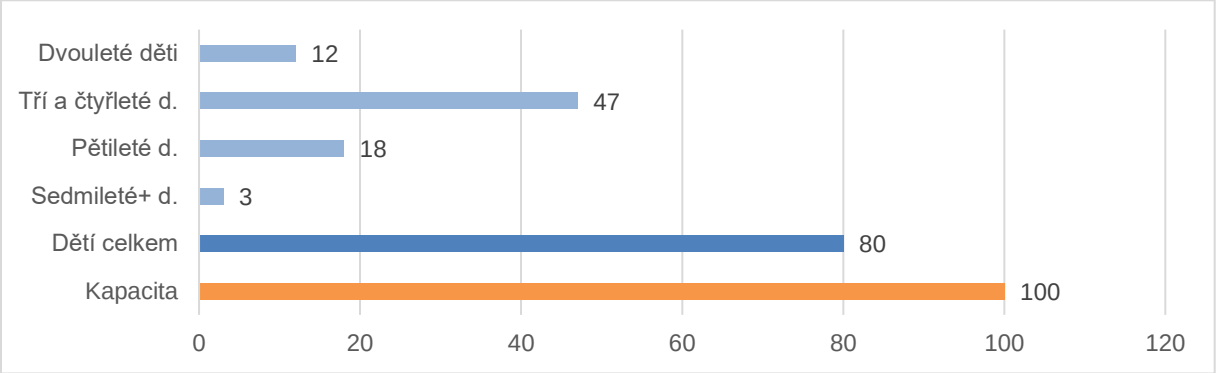

Graf 6: Věková struktura dětí v MŠ Němčice nad Hanou ve šk. roce 2018/2019 (Zdroj: MŠMT, 2018b)

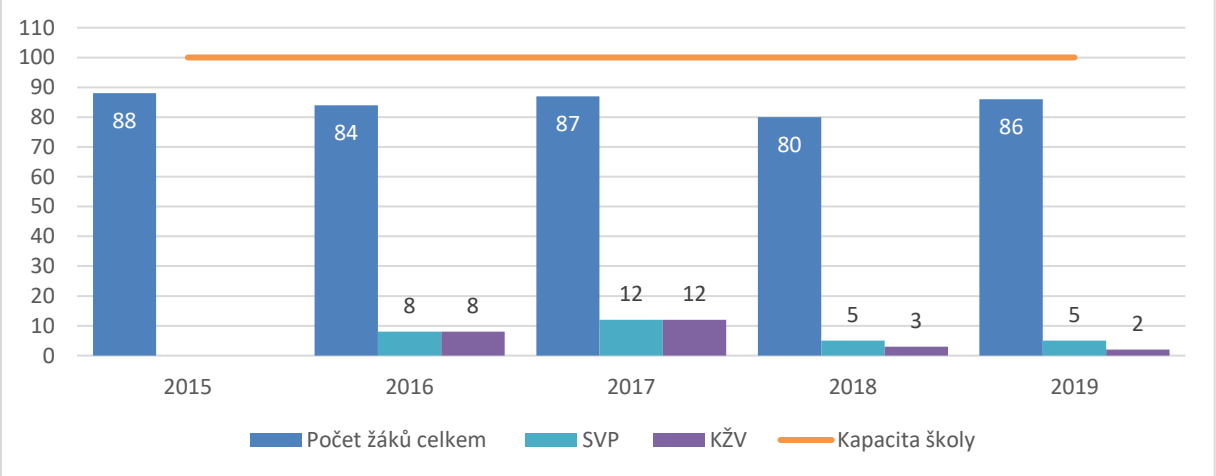

Graf 7: Vývoj naplněnosti MŠ Němčice nad Hanou a počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), respektive odlišnými kulturními a životními podmínkami (KŽV) ve šk. letech 2015[4] – 2019. (Zdroj: MŠMT, 2018b)

[3] Děti se SVP, které potřebují podporu z důvodu odlišného kulturního prostředí, jiných životních podmínek nebo jejich potřeby vyplívají z kombinace více faktorů (např. příslušníci etnických menšin, pokud se v rodině nehovoří vyučovacím jazykem, platí odlišná kulturní pravidla a rodina je sociálně vyloučená).
[4] Údaje ohledně počtu SVP a KŽV dětí obsahují formuláře výkazů MŠMT až od roku 2016.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

4.2.2 Základní školy

ZŠ Němčice nad Hanou je jedinou školou ve městě a je zároveň spádovou školou pro okolní obce Hruška, Mořice, Pavlovice u Kojetína, Srbce, Víceměřice, Vitčice a Vrchoslavice. V současné době do školy dochází i žáci z Dřínova, Tvorovic, Unčic, Měrovic, Víceměřic a Dobromilic. Jejím zřizovatelem je město Němčice nad Hanou. Ve škole se vyučuje podle ŠVP Otevřená škola.

Do základní školy docházelo ve školním roce 2018/2019 417 žáků do 17 tříd, přičemž kapacita školy je nastavena na 600 žáků. Z celkových 417 žáků jich šest opakovalo ročník a jeden se vzdělával v zahraničí. Do prvního ročníku docházelo 32 žáků. Podle dat z výkazů MŠMT (MŠMT, 2018a) do školy ve sledovaném období docházelo 48 žáků se SVP (12 % všech žáků), z toho 5 žáků se znevýhodněním souvisejícím s odlišným kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami žáka a 35 žáků s individuálním vzdělávacím plánem. Ve škole se ve školním roce 2018/2019 v běžných třídách vzdělávalo celkově 36 žáků se zdravotním postižením, z toho tři žáci s lehkým mentálním postižením.

Dle kvalifikovaného odhadu zástupců školy uvedeného v Žádosti o poskytnutí vzdálené dílčí podpory (Město Němčice nad Hanou, 2019, s. 7) dochází do školy 22 žáků s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění. Podle školy se v případě sociálně znevýhodněných žáků jedná o žáky z 10 romských rodin. Je ovšem třeba zdůraznit, že ne všechny romské děti jsou sociálně znevýhodněné – dle kvalifikovaného odhadu školy na ZŠ dochází celkem asi 40 romských dětí, jako sociálně znevýhodněné tedy škola označuje pouze zhruba polovinu romských dětí, přičemž většina z nich takto není diagnostikována. Město vnímá nárůst počtu žáků školy, kteří pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí (Město Němčice nad Hanou, 2019, s. 7). Nicméně jak ukazuje graf 8, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) zůstává od roku 2017 v podstatě stejný a počet dětí z odlišného kulturního prostředí nebo s jinými životními podmínkami (KŽV) dokonce mírně klesá. Zároveň jejich počet neodpovídá kvalifikovanému odhadu města (údaje MŠMT uvádějí 5 žáků s KŽV, škola odhaduje 22 žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. Doporučujeme proto zaměřit se na diagnostiku těchto žáků tak, aby se všem sociálně znevýhodněným žákům dostalo potřebné podpory.

V Žádosti o poskytnutí vzdálené dílčí podpory (Město Němčice nad Hanou, 2019, s. 5-6) město uvádí v souvislosti se vzděláním sociálně znevýhodněných dětí jako klíčové tyto problémy:

- problematické začlenění těchto dětí do kolektivu
- nepřijetí, diskriminaci ze strany ostatních žáků
- nedostatečnou znalost vzdělávacího jazyka a zvyšující se počty dětí s logopedickými vadami již od předškolního věku
- předsudky a negativní vztah sociálně vyloučených rodin ke škole
- nezájem a nízké povědomí rodičů sociálně vyloučených dětí v oblasti vzdělávání, který se následně přenáší i na jejich děti
- předčasné ukončení vzdělávání
- zvýšené absence v rámci školní docházky

Škola měla ve školním roce 2018/2019 třináct asistentů pedagoga, celkem 6,53 plných úvazků. V tomto školním roce (2019/2020) také třináct asistentů pedagoga, celkový počet plných úvazků se však zvýšil na 8,42.

ZŠ Němčice nad Hanou byla zapojena do následujících projektů:

- **Rovný přístup ke kvalitnímu základnímu vzdělávání v základní škole** (1. 7. 2016 – 30. 6. 2019).

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Jednalo se o projekt zaměřený na podporu inkluzivního vzdělávání. Součástí projektu bylo doučování vytipovaných slabších žáků, realizace kroužků zaměřených na matematiku a český jazyk, či práce asistentů, kteří docházeli do rodin vybraných žáků ohrožených školním neúspěchem. Součástí projektu bylo zařízení poradenského pracoviště zahrnující odbornou pomoc logopeda, sociálního pedagoga, speciálního pedagoga a psychologa a mimoškolní aktivity, které vedl tzv. starší kamarád, kterým byl žák z ročníku navazujícího stupně vzdělání; smyslem aktivity bylo podpořit integraci žáků do společnosti a navázání sociálních kontaktů. Součástí projektu bylo také vzdělávání pedagogických pracovníků v osobnostním i profesním rozvoji.
Obec hodnotí všechny aktivity v rámci projektu jako velmi přínosné, zejména zřízení školního poradenského pracoviště. Významný posun vnímá v sociální integraci dětí a žáků, včetně začlenění sociálně znevýhodněných dětí do vzdělávání. (Město Němčice nad Hanou, 2019)

- **Šablony I** (1. 9. 2017 – 31. 8. 2019).
  Projekt byl zaměřen na rozvoj a podporu personálních kapacit základní školy. Díky projektu škola mohla mimo jiné posílit personální kapacity o pozice školního psychologa a školního asistenta.

- **Šablony II** (1. 9. 2018 – 31. 8. 2019).
  Cílem projektu byla personální podpora, osobnostně profesní rozvoj pedagogů, společné vzdělávání žáků, aktivity rozvíjející ICT a spolupráci s rodiči.

Škola má žákovský parlament a žáci školy vydávají vlastní školní časopis Bonbónky. Škola vyučuje matematiku podle prof. Hejného a od letošního školního roku zavedla nový předmět Feuersteinovy metody instrumentálního obohacování, který se vyučuje od 1. do 5. třídy

Škola nabízí služby školní družiny. Ta má provozní dobu ráno 6:30 – 7:30 a odpoledne 11:30 – 16:15. Úplata za družinu činila 400 Kč na období září–prosinec 2019 a 600 Kč na období leden–červen 2020. Družina ve šk. roce 2019/2020 nabízí zájmové činnosti zaměřené na divadlo, pohybové hry, rukodělné práce, přírodovědné znalosti či rozvoj čtenářské gramotnosti.

Tabulka 2: Struktura žáků na ZŠ Němčice nad Hanou ve šk. roce 2018/2019 (Zdroj: MŠMT, 2018a)

Kapacita	Žáků celkem	Běžné třídy	Spec. třídy	Žáci v zahr.	Žáci 1. r.	Žáci opakující 1. r.	Žáci opakující r.	Odešli po abs. 7. r. (17/18)	Odešli po abs. 8. r. (17/18)
600	417	17	0	1	32	0	6	1	3

SVP	SVP KŽV[5]	IVP	IVP nadaní	Zdravotně post.	LMP
48	5	35	0	36	3

[5] Žáci se SVP, kteří potřebují podporu z důvodu odlišného kulturního prostředí, jiných životních podmínek nebo jejich potřeby vyplívají z kombinace více faktorů (např. příslušníci etnických menšin, pokud se v rodině nehovoří vyučovacím jazykem, platí odlišná kulturní pravidla a rodina je sociálně vyloučená).

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

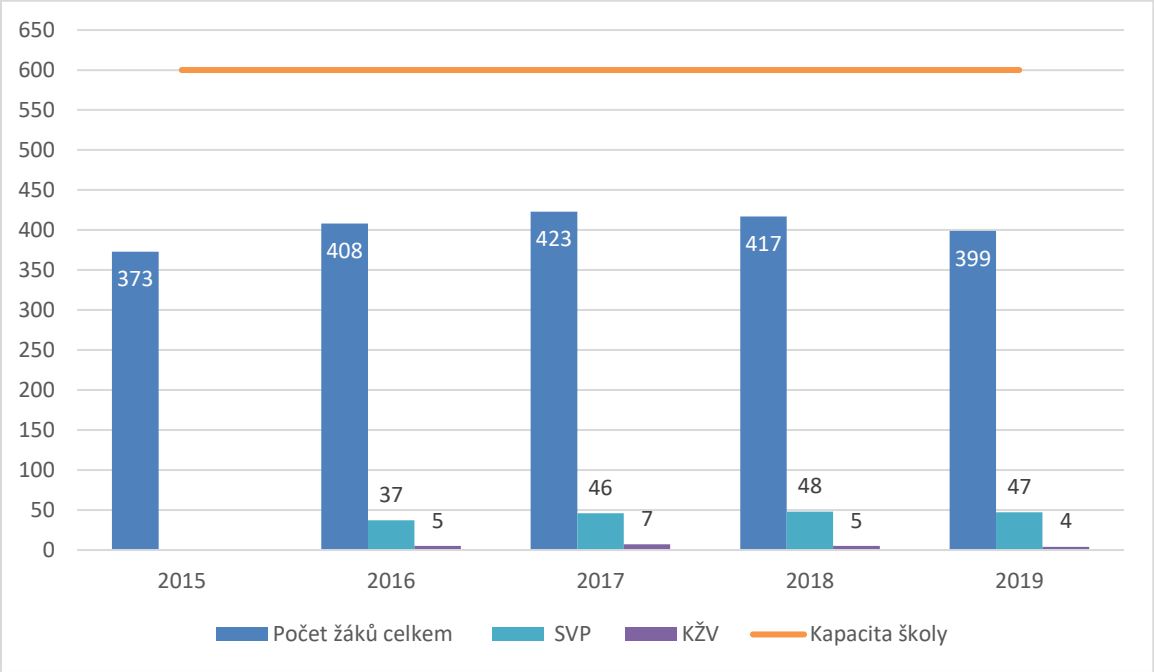

Graf 8: Vývoj naplněnosti ZŠ Němčice nad Hanou a počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), respektive odlišnými kulturními a životními podmínkami (KŽV) ve šk. letech 2015[6] – 2019. (Zdroj: MŠMT, 2018a)

Absolventi – kam pokračují žáci po ukončení základního vzdělávání

Město Němčice nad Hanou není poskytovatelem středoškolského vzdělávání. Žáci dojíždějí do okolních měst, zejména na střední školy v Prostějově, Kroměříži, Přerově, z části také do Vyškova nebo Kojetína.

Ve školním roce 2017/2018 ukončilo povinnou školní docházku v ZŠ Němčice nad Hanou celkem 36 žáků, z toho 32 v 9. ročníku. Tito žáci si všichni podali přihlášky na střední školy a byli úspěšně přijati. Nejčastěji odešli na střední odborné školy, zejména do Prostějova (konkrétně na Střední zdravotnickou školu, Obchodní akademii, Švehlovu SŠ polytechnickou, SOŠ a SŠ designu a módy). 4 žáci (11 %[7]), dokončili povinnou devítiletou školní docházku předčasně, tedy bez absolvování 9. ročníku – tři žáci z osmého ročníku a jeden ze sedmého ročníku. Tři z těchto žáků pokračovali na střední školy, konkrétně na SŠ gastronomie a služeb a Švehlovu SŠ polytechnickou do Přerova. Na střední školu tedy nepokračoval pouze jeden absolvent.

4.3. Volnočasové aktivity

Přímo ve městě Němčice nad Hanou mohou (nejen) děti a mládež využívat služeb dvou volnočasových příspěvkových organizací: Domu dětí a mládeže Orion a Základní umělecké školy.

Dům dětí a mládeže Orion poskytoval v roce 2018/2019 49 pravidelných kroužků, 89 příležitostných akcí (včetně výukových programů, workshopů, atp.) a 14 pobytových a táborových činností. Záběr volnočasových aktivit je široký – Orion nabízí aktivity taneční, sportovní, pohybové, výtvarné, přírodovědné, jazykové i společenské. Vedení zařízení se snaží pružně reagovat na požadavky a zájmy

[6] Údaje ohledně počtu SVP a KŽV dětí obsahují formuláře výkazů MŠMT až od roku 2016.
[7] Celorepublikový průměr předčasných odchodů je zhruba 4,5 % žáků běžných základních škol.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

dětí a mládeže a nabízet skutečně atraktivní aktivity (od kroužků vaření až po youtubering, kde se děti kromě základů práce s videem seznámí i s problematikou autorských práv či kyberšikany, či Inklub – kroužek, v rámci kterého starší děti plánují a organizují aktivity pro mladší děti, vhodný zejména pro zájemce o studium pedagogických a zdravotnických oborů). O kvalitě realizovaných činností svědčí i každoročně narůstající zájem uchazečů bez rozdílu věku o zapojení do jednotlivých zájmových útvarů, kurzů i ostatních nabízených aktivit – mezi roky 2015/16 a 2017/18 vzrostl počet kroužků ze 41 (účastníků 427) na 45 (účastníků 515).

Dle hodnocení České školní inspekce probíhají kroužky v atmosféře empatického přístupu pedagogů, vzájemné důvěry a respektu a mají příznivý vliv na rozvoj zdravého sebevědomí účastníků. Účastníci starší dvanácti let jsou v rámci pravidelné zájmové činnosti vedeni k zodpovědnosti za svou práci a sebereflexi při vyhodnocování úspěšnosti jednotlivých akcí. Získané zkušenosti výrazně podporují rozvoj komunikativních, sociálních a občanských klíčových kompetencí, které jsou základním předpokladem nejen k dalšímu studiu, ale i vstupu do života a uplatnění ve společnosti. (České školní inspekce, 2017)

Do povědomí veřejnosti se DDM Orion zapsal také organizováním velkého množství příležitostných akcí pro veřejnost nejen v Němčicích nad Hanou, ale i v jiných okolních obcích (Vrchoslavice, Vitčice, Dolnoplazy, Nezamyslice či Měrovice nad Hanou). Zařízení sídlí v budově ZŠ Němčice nad Hanou, což umožňuje dětem z tříd prvního stupně a nižších tříd druhého stupně využívat prostory kluboven při čekání na odjezdy autobusů či během čekání na odpolední vyučování. Prostory jsou nicméně omezené a DDM Orion proto uvolňuje prostory kluboven především dětem, které jsou členy některého z kroužků ORION.

Město Němčice nad Hanou zřizuje **Základní uměleckou školu**, která žákům nabízí vyučování v hudebních, tanečních, výtvarných a literárně-dramatických oborech. Pobočky ZUŠ se nacházejí v obcích Bedihošť, Brodek u Prostějova, Dobromilice, Klenovice na Hané, Nezamyslice, Otaslavice, Pivín, Prostějov, Tištín, Vřesovice. Ve šk. roce 2018/2019 navštěvovalo školu 693 žáků, z toho 238 žáků z Němčic nad Hanou, přičemž celková kapacita školy 701 žáků je dlouhodobě využívána téměř na 100 %. Ve školním roce 2018/19 byli 3 žáci přijati na střední umělecké školy do Prostějova a do Brna. Součástí školy je i Dechový orchestr mladých v Němčicích nad Hanou, který má zhruba 60 členů a vystupuje i v zahraničí. ZUŠ čerpá podporu v rámci projektu Šablony II., zejména na školení všech učitelů v oblasti hudebních software.

Ve městě dále působí např. TJ Sokol Němčice, pod který spadá oddíl stolního tenisu a florbalu, oddíl krasojízdy, volejbalu, nohejbalu a badmintonu TJ Stavební stroje nebo národopisný soubor Pantlék. Úspěšný je zejména oddíl krasojízdy, jejíž členové se umísťují na předních místech na národních i mezinárodních turnajích. V Němčicích nad Hanou je provozován i fotbalový klub s kategoriemi muži, dorost, mladší žáci, mladší přípravka a starší přípravka. Jejich zápasy se hrají na městském stadionu. Ve městě provozuje svoji činnost i střelecký klub Asociace víceúčelových ZO technických sportů a činností. Jako zázemí zmíněným oddílům slouží především místní Sokolovna nebo sportovní hala Suprovka, kterou využívá i místní ZŠ k výuce tělesné výchovy.

4.4. Sociální služby a další aktéři

V oblasti sociálních služeb město spolupracuje s externími organizacemi, jako je například Člověk v tísni o.p.s., Magistrát města Prostějov – Odbor sociálních věcí, oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), Charita Kojetín či Charita Prostějov.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Prostějovská pobočka organizace **Člověk v tísni** poskytuje ve městě sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní sociální práci, dluhové poradenství a podporu ve vzdělávání. Cílem podpory ve vzdělávání je podpořit schopnosti a dovednosti dětí v předškolním věku a zlepšit jejich úspěšnost při nástupu do 1. třídy, dále motivovat děti školního věku ke zlepšení školního prospěchu a snížení absence a udržení na základní škole a v neposlední řadě také aktivizovat rodiče a zvýšit jejich kompetence v oblasti domácí přípravy do školy. Služba je poskytována jednou týdně v domácnosti rodiny, případně skrze užší spolupráci se školou a dalšími institucemi. Posláním sociálně aktivizačních služeb organizace je předcházet sociálnímu vyloučení nebo snižování jeho míry skrze bezplatné poskytování pomoci, podpory a poradenství rodinám s dětmi, zejména je-li v důsledku dlouhodobě nepříznivé životní situace, kterou nejsou schopni vlastními silami překonat, ohrožen vývoj dítěte a fungování rodiny. Služba je terénní a organizace ji poskytuje převážně v domácnostech klientů.

Charita Kojetín provozuje v Kojetíně mimo jiné rodinný klub Maria, jehož posláním je pomáhat rodinám s dětmi, ve kterých je vývoj dětí ohrožen v důsledku nepříznivé sociální situace, kterou rodiče nedokážou překonat sami. Služby jsou poskytovány sociálně znevýhodněným rodinám s dětmi (dítětem) do 18 let z města Kojetína i z okolních obcí. Rodinný klub nabízí i terénní služby, tedy sociální služby přímo v přirozeném prostředí rodin, taktéž na území města Kojetína a okolních obcí. Mezi nabízenými ambulantními službami Charity Kojetín je i odborné právní poradenství, určené pouze rodinám s dětmi (dítětem) do 18 let, ve kterých je vývoj dětí ohrožen v důsledku nepříznivé sociální situace, kterou rodiče nedokážou překonat sami.

5. Závěr

Město Němčice nad Hanou má dlouhodobě stabilní počet obyvatel, cca 2000. Největší vliv na vývoj počtu obyvatel ve městě má migrace a s tím spojená častá proměna a nestálost struktury místních obyvatel, jak je patrné i z grafu 5. Často se jedná o stěhování sociálně vyloučených osob z jiných částí ČR. Specifikem je také migrační trend občanů ze Slovenské republiky, jež se projevuje spíše v menší míře, ale příchozí slovenští občané často naplňují znaky sociálního vyloučení (ke koncentraci těchto rodin dochází především na ulici Havlíčkova). Přesná data o počtu rodin, kde působí sociálně – právní ochrana dětí, nejsou známa, ale podle kvalifikovaného odhadu ve spolupráci se základní školou se v současné chvíli jedná přibližně o 10 sociálně slabých rodin.

Město Němčice nad Hanou disponuje vlastní mateřskou, základní i základní uměleckou školu. Ve městě sídlí také středisko volného času ORION. Ze sportovních spolků je ve městě zapsán fotbalový klub, TJ Sokol a TJ Stavební stroje.

Do mateřské školy v Němčicích nad Hanou ve školním roce 2018/2019 docházelo 80 dětí, přičemž celková kapacita školy je 100 dětí. Do školy ve sledovaném období docházelo pět dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a z toho tři děti se znevýhodněním souvisejícím s odlišným kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami dítěte. Z celkových 80 dětí docházelo do školy 12 dvouletých dětí, 18 předškoláků a tři děti, kterým byl udělen odklad povinné školní docházky. Ve škole působí chůva pro dvouleté děti, školní asistent a 3 asistenti pedagoga. Škola se nevíce potýká s nedostatečnou logopedickou péčí ze strany rodičů a s nepravidelnou docházkou romských dětí.

ZŠ Němčice nad Hanou je jedinou školou ve městě a je zároveň spádovou školou pro okolní obce. Do základní školy docházelo ve šk. roce 2018/2019 417 žáků do, přičemž kapacita školy byla nastavena na 600 žáků. Do školy ve sledovaném období docházelo 48 žáků se SVP (12 % všech žáků), z toho 5 žáků se znevýhodněním souvisejícím s odlišným kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami žáka a 35 žáků s individuálním vzdělávacím plánem. V širším regionu je ZŠ Němčice nad Hanou jedinou školou, kterou navštěvují děti se speciálními vzdělávacími potřebami. V souvislosti

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

s migrací roste v posledních letech počet žáků školy, kteří pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Ve šk. roce 2019/2020 do školy dochází podle odhadů školy 40 romských žáků a 22 žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. Jako dlouhodobý a těžko řešitelný problém škola vnímá neomluvené absence, které se týkají téměř výhradně romských žáků. Škola také řeší případy předčasných odchodů ze vzdělávání (ve šk. roce 2017/2018 odešel ze školy jeden po ukončení sedmého ročníku a tři žáci po absolvování osmého ročníku). Více než polovina obyvatel je vzhledem k nedostatečné nabídce pracovních příležitostí nucena dojíždět za prací mimo město, což způsobuje určité komplikace v komunikaci mezi školou a rodinami a poměrně negativně se odráží na jejich vzájemné spolupráci.

Středoškolské vzdělání ve městě není k dispozici - žáci dojíždějí do okolních měst, zejména na střední školy v Prostějově, Kroměříži, Přerově.

V oblasti sociálních služeb město spolupracuje s externími organizacemi, jako je například Člověk v tísni o.p.s., Magistrát města Prostějov – Odbor sociálních věcí, oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), Charita Kojetín či Charita Prostějov.

Cílem vzdálené dílčí spolupráce města Němčice nad Hanou s Agenturou pro sociální začleňování je dosažení těchto prioritních cílů:

- Posílení soustavné a dostatečné docházky do MŠ.
- Podpora kvalitní předškolní přípravy a včasná péče o děti s nutností individuálního přístupu a to včetně dvouletých dětí, dětí s jazykovou bariérou a dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Prevence školní neúspěšnosti / nedokončení ZŠ v důsledku nepravidelné docházky do ZŠ.
- Posílení spolupráce s rodinou pro dostatečnou podporu dítěte ve vzdělávání.
- Zvýšení příležitostí pro předávání informací a zkvalitňování výchovy a vzdělávání mezi lokálními partnery.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

6. Zdroje

Čada, K. (Ed.). (2015). *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR.* Praha: GAC spol. s r.o.

Český statistický úřad. (2019a). *Databáze demografických údajů za obce ČR.* Praha: Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr

Český statistický úřad. (2019b). *Věkové složení obyvatelstva - 2018.* Praha: Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-g598foxrzn

Institut veřejné správy. (2016). *Strategický plán rozvoje města Němčice nad Hanou 2016–2022.* Brno: Institut veřejné správy, Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity.

České školní inspekce. (2019) *Inspekční zpráva: Mateřská škola Němčice nad Hanou.* Dostupné z: https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekcni-zpravy?d=13283

Internetové stránky obce, škol, úřadů a ostatních organizací.

Město Němčice nad Hanou. (2019). Žádost o poskytnutí vzdálené dílčí podpory. Němčice nad Hanou: Město Němčice nad Hanou.

MPSV. (2019). *Nezaměstnanost – měsíční statistiky.* Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/web/cz/mesicni

MŠMT. (2018a). *Výkazy M3 o základních školách.* Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

MŠMT. (2018b). *Výkazy S1 o mateřských školách.* Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Švec, J. (ed.). (2009). *Příručka pro sociální integraci*. Praha: Úřad vlády ČR, odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách.

Otevřená společnost, o.p.s. (2019). *Mapa exekucí.* Praha: Otevřená společnost, o.p.s. Dostupné z: http://mapaexekuci.cz/mapa/index.html

Výroční zprávy škol a volnočasových institucí.

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.